

En ond ånd fra Herren

Hei og velkommen til «Spør oss». Jeg heter Knut Kåre Kirkholm og skal i dag forsøke å svare på et vanskelig spørsmål fra Det gamle testamentet. Vi er takknemlige for alle spørsmål som kommer inn og for den tilliten dere viser oss ved å spørre.

Spørsmålet vi skal se nærmere på i dag gjelder kong Saul og utviklingen hans. For hvordan skal vi forstå det som står om Saul, at en ond ånd fra Herren skremte ham? Dette skal vi forsøke å se nærmere på i fortsettelsen.

Sauls historie er av den tragiske typen. Den ydmyke Saul ender opp med å bli en paranoid tyrann som ikke skyr noen midler for å holde på makta. Det som begynner med ulydighet mot Herrens ord, ender til sist med at han endatil deltar i spiritistiske handlinger og påkaller døde, noe Gud har forbudt.

Sauls ulykke er at han blir forkastet som konge av Herren, og Herren utvelger seg en annen, nemlig David, i stedet for Saul. Dette blir endelig bekreftet ved det som beskrives i 1 Sam 16:13-14:

¹³ Da tok Samuel hornet med olje og salvet ham midt blant brødrene hans. Fra den dagen kom Herrens ånd over David og var med ham siden. Så brøt Samuel opp og dro tilbake til Rama.

¹⁴ Herrens ånd forlot Saul, og en ond ånd fra Herren skremte ham. (1 Sam 16:13-14)

Her kommer kontrasten mellom Saul og David veldig tydelig fram. Herrens ånd kommer over David og blir hos ham, mens Herrens ånd forlater Saul. I GT fungerer ånden på en annen måte enn i NT. I GT kommer Herrens ånd over mennesker som blir utrustet til bestemte gjerninger, hovedsakelig profeter, prester og konger, men også andre som skal utføre viktige ting. Det er heller ikke like vanlig at ånden forblir over et menneske. Slik sett er David i en helt spesiell stilling.

Det andre vi naturligvis reagerer på i denne teksten er det siste som står, nemlig at «en ond ånd fra Herren skremte ham».

I resten av 1 Sam 16 leser vi mer om denne ånden. Det eneste som synes å virke lindrende for Saul er når David spiller harpe for ham (jf. 16:16, 23).

I 18:10 får vi vite hva som skjer når denne onde ånden kommer over Saul. Da kaster Saul spydet sitt mot David, der han sitter og spiller. Åndens virkning på Saul er altså at han prøver å drepe en uskyldig mann i sin tjeneste. Det samme skjer en gang til, i 19:9.

Mulige tolkninger

Når vi leser dette, har vi med oss en bestemt bagasje som er preget av NT. Når Jesus står overfor onde ånder er det alltid snakk om demoner – sataniske krefter. Dette tar vi med oss inn i GT og når vi leser «ond ånd» tenker vi umiddelbart at det er en demon Herren sender. Men dette er ikke helt likt i GT.

Når vi leser om Jesu møter med demoner, er det mørket som møter lyset. Det er en tydelig konflikt mellom Jesus og de onde maktene. Derfor er det vanskelig å se for seg en tolkning som sier at det er en demon Herren sender, altså at Herren skulle være grunn til at Saul blir besatt, slik som de besatte Jesus møter i evangeliene.

I stedet er det naturlig å se etter noen andre måter å forstå disse versene på. Jeg vil gi dere to hovedtyper:

- a) «Ond ånd» betyr ganske enkelt mørkt sinn eller depresjon. Med andre ord gjør Herren det slik at Saul blir nedstemt og mørk i sinnet. Dette passer godt med en opplysning litt lenger nede i teksten, nemlig at harpespill fungerer som lindring. Det gir bedre mening at musikk jager bort tungsinn enn at musikk jager bort demoner.
- b) I stedet for å forstå ordet «ond» som en beskrivelse av åndens kvalitet, kan det forstås som resultat eller virkning. Altså at Gud lar det komme over Saul noe vondt (humør eller ånd) som til slutt bidrar til at han påfører seg selv sin egen undergang. Altså ikke at det er ond i seg selv, men at virkningen det har på mennesket er ondt for det aktuelle mennesket.

Jeg synes den siste av disse tre er en meningsfull forståelse. Og vi kan la dette være en slags kortversjon av svaret på dette spørsmålet.

Men bli gjerne med meg noen minutter til og la oss grave litt dypere i denne problemstillingen og og hente fram noen andre tekster fra GT.

Lignende hendelser i GT

a) Dom 9:23

Abimelek, sønn av Gideon, blir ved hjelp av brutalitet konge over et område av Israel. Det er han noen år, før Herrens straff og dom over hans ondskap rammer ham. Dette begynner på følgende måte:

Da sendte Gud en ond ånd mellom Abimelek og mennene i Sikem, så de svek Abimelek. (Dom 9:23)

Fram til nå har mennene i Sikem vært støttespillere for Abimelek og hjulpet ham til brutalt å bli konge. Nå skifter de side og dette danner grunnlaget for undergangen til både mennene i Sikem og Abimelek.

b) Jes 19:14

I Jes 19:1-15 finner vi domsord over Egypt. Profeten nevner tre elementer ved egypternes hovmod og Herrens dom over disse. Disse tre er egypternes selvsikre tro på egne guder, på tryggheten elven Nilen representerer og troen på egen visdom. Alt dette skal Herren gjøre ende på. Og i forbindelse med det siste sies følgende:

Blant dem har Herren øst ut en ånd som gjør svimmel. De har fått egypterne til å fare vill hva de enn gjør, slik en drukken går seg vill i sitt eget spy. (Jes 19:14)

Denne svimmelhetens ånd gjør at egypterne ikke lykkes med noe og det kommer kaos og frykt over dem.

c) 1 Kong 22:19-22

I dette kapitlet får vi en beskrivelse av undergangen til kong Ahab av Israel. Han regnes i GT for å være den mest ugudelige av alle kongene som noen gang regjerte over Guds folk. I forkant av Ahabs død beskriver profeten Mika sønn av Jimla hvordan Herren i sitt himmelske råd har bestemt at tiden for dommen over Ahab nå er kommet. Herren spør i sitt himmelske råd hvem som vil bidra til at Ahab drar ut i et slag han skal komme til å falle i:

²¹ *Da gikk en ånd fram, stilte seg foran Herren og sa: «Jeg skal lokke ham.» «Hvordan?» spurte Herren. ²² Den svarte: «Jeg vil dra av sted og være en løgnens ånd i munnen på*

alle hans profeter.» Da sa Herren: «Ja, du skal lokke ham, og det skal også lykkes for deg. Dra av sted og gjør det!» (1 Kong 22:21-22)

Her sies det ikke noe om hva slags ånd det er, men det er altså en ånd som lover å legge løgn i munnen på alle profetene til Ahab og lokke eller overtale ham til å dra ut i krigen, hvor han skal møte sin undergang.

d) Jes 29:10

I Jes 29 tales ett av flere domsord over Jerusalem. Jerusalem har forlatt Herren og skal derfor rammes av hans dom. Dommen skal gå ut på at byen skal bli beleiret og mange folkeslag skal komme og kjempe mot byen. Siden folket ikke har vært mottakelige for Herrens ord, skal Herren forherde og forblinde dem:

For Herren har øst over dere en ånd som gir dyp søvn. Han har lukket øynene deres – profetene, og dekket til hodene deres – seerne. (Jes 29:10)

Denne søvnens ånd skal hindre folket i å se klart. Her kan vi merke oss hvordan Herrens dom skjer i to etapper. Først ved at han forherder folket og deretter ved at han sender nød og fiender over dem.

Teksten om Saul og den onde ånden fra Herren kan gjerne inngå sammen med disse fire stedene. Og vi skal merke oss noen viktige fellestrekk.

- a) I alle eksemplene sender Herren en ånd. Det er Herren som er den aktivt handlende og det er liten tvil om at vi med ordet «ånd» må forstå det som et vesen. Det er virkelig en ånd Herren sender og den ånden adlyder Herren.
- b) Det kanskje mest åpenbare fellestrekket er at det hele tiden er snakk om Herrens dom over synd og ulydighet. Det er viktig å få med seg og det er jo også poenget i fortellingen med Saul. Ånden Herren sender fungerer som et av flere ledd i gjennomføringen av Herrens dom.

Oppsummering

I lys av disse tekstene, synes jeg at tanken om at det kun dreier seg om en sinnsstemning hos Saul blir ganske kraftig svekket.

I stedet blir det mer sannsynlig å forstå det slik at ordet «ond» handler noe om hva slags virkning denne ånden får i Sauls liv. Altså ikke at ånden er ond og demonisk, men at den bidrar til å føre Saul nærmere stupet han allerede løper i full fart mot. Det kan altså minne litt om teksten om farao i 2 Mosebok. Når farao har forherdet seg en rekke ganger, ender det til slutt med at Herren forherder farao.

Denne ånden Gud sender over Saul plager ham og driver ham enda raskere mot hans egen undergang. Det er ikke at Gud griper aktivt inn og fører en from Saul til frafall. Saul har allerede selv forlatt og forkastet Gud. Ja, han har ignorert flere advarsler til og med. Derfor er tiden kommet for at Herren overgir Saul til hans egen synd og det skjer ved denne ånden han sender.

Vi står altså overfor et lignende eksempel som i de andre jeg nevnte. Det er Guds straff over synd og Gud bruker denne ånden til å gjennomføre sin straff og dom over Saul.

Dette betyr ikke at Gud sender ånder over alle som sier nei til hans kall. Men det er likevel en fortelling som skal fungere som en advarsel. Det kan komme en dag da det blir for sent – da Gud slutter å kalle på et menneske som har vendt ryggen til ham. Men enn så lenge har Jesus følgende ord:

Se, jeg står for døren og banker. Om noen hører min røst og åpner døren, vil jeg gå inn til ham og holde måltid, jeg med ham og han med meg. (Åp 3:20)